

Zapisnik sa okruglog stola Kakav zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nam treba Beograd, 5. februar 2014

Autonomni ženski centar je 5. februara 2014. godine organizovao okrugli sto pod nazivom „Kakav zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nam treba“, u saradnji sa organizacijom Praxis i koalicijom organizacija civilnog društva koje pružaju besplatnu pravnu pomoć, i koje su uputile svoje zajedničke načelne komentare na aktuelni Nacrt zakona.

Cilj okruglog stola bio je kritičko razmatranje predloženih rešenja u odnosu na karakteristike i potrebe korisničkih grupa, karaktersitike aktuelnih i specijalizovanih pružalaca usluga, kao i u odnosu na međunarodne standarde i ugovore koje je Republika Srbija potvrdila.

Okruglom stolu je prisustvovalo 39 predstavnica i predstavnika nadležnih državnih institucija i ministarstava (Ministarstva pravde i državne uprave, Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike, Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri Kabinetu ministra bez portfelja zaduženog za evropske integracije, Kancelarije Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, Kancelarije Zaštitnika građana i Pokrajinskog ombudsmana), Ženske parlamentarne mreže, međunarodnih institucija i organizacija (Delagacije EU u Republici Srbiji, OEBS-a, UNHCR-a u Beogradu, ISC-a), nevladinih organizacija (Autonomnog ženskog centra, Praxis-a, Rekonstrukcije ženski fond, Fenomene, ASTRA-e, Familie, Prijatelja dece Zemuna, Centra za prava deteta, Mreže Žene protiv nasilja) i medija.

Predstavnice/i organizacija i institucija su ukazale/i na ozbiljne probleme i predložili rešenja u vezi sa temeljnim pitanjima nacrta zakona:

- **Istovremeno nedovoljno inkluzivno i preširoko definisanje kruga korisnika prava**, što građane stavlja u nejednak položaj u odnosu na mesto življenja i ostavlja ogromno diskreciono pravo u odlučivanju ko ima pravo na ostvarivanje sekundarne pravne pomoći. U definisanju korisničkih grupa nisu uzete u obzir sve moguće životne situacije (npr. sve žrtve nasilja, torture, deca bez roditeljskog staranja, deca koja napuštaju uslugu smeštaja do navršene 26 godine starosti, lica lišena ili u postupku lišavanja poslovne sposobnosti, pravno nevidljiva lica, osobe sa invaliditetom, osobe koje nisu u mogućnosti da popune zahtev za ostvarivanje BPP), niti je ispoštovano načelo ravnopravnosti. Potrebno je precizno definisati kategorije korisnika i povećati census za ostvarivanje novčane socijalne pomoći za 30% jer je trenutni predlog vrlo restriktivan, kao i razmisliti o mogućnostima delimične participacije korisnika u ceni usluge. Uz to, nužno je doneti političku odluku u vezi sa tim da li država želi zakon koji je namenjen samo najsiromašnijim kategorijama građana i građanki ili zakon kojim se štite ljudska prava i slobode.
- **Kaznene odredbe i kontrola kvaliteta rada pružalaca besplatne pravne pomoći**, koji se ne finansiraju iz budžeta Republike Srbije, što može direktno uticati na nezavisnost i autonomiju organizacija civilnog društva i dovodi u pitanje njihovu održivost. Potrebno je ponovo razmotriti predviđene kaznene odredbe koje mogu dovesti do potpunog obustavljanja bilo kakvog *pro bono* pružanja BPP od strane svih postojećih pružalaca.
- **Sporan je izbor centra za socijalni rad kao organa uprave** koji rešava po zahtevu za dobijanje besplatne pravne pomoći, koji ne samo da nema resurse, već nema ni dovoljno znanja u oblastima izvan socijalne zaštite, a u velikom broju slučajeva može biti i u direktnom sukobu interesa sa tražiocima BPP. Nužno je utvrditi ko će biti organ koji će

odobravati zahteve za pružanje BPP, kao i da li će se zahtevi podnositi samo za pružanje sekundarne pravne pomoći ili i za sekundarnu i za primarnu BPP.

- **Pružanje primarne pravne pomoći, za kojom postoji najveća potreba,** se neće finansirati iz državnog budžeta, na koji način država ne garantuje ostvarivanje ovog osnovnog ljudskog prava na kome se temelji demokratsko društvo. Nužno je utvrditi kako će se finansirati pružanje besplatne pravne pomoći i uvrstiti u zakon dodatne (alternativne) izvore finansiranja.
- **Postupak za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć je komplikovan,** jer otežava određenim grupama građanki i građana da pristupe organu javne uprave koji odlučuje po zahtevu, a u nekim slučajevima podrazumeva da je pokrenut prethodni pravni postupak da bi se ostvarilo pravo na besplatno pravno zatupanje.
- **Razdvojiti krivične i građanske pravne postupke,** tako što bi se ovim zakonom obuhvatili samo građanski predmeti, a u ZKP uneti odredbe koje se odnose na krivične postupke.
- **Neuvažavanje postojanja specijalizovanih pružalaca besplatne pravne pomoći u pojedinim pravnim oblastima.**
- **Neprepoznavanje obaveza države u skladu sa međunarodnim ugovorima,** koje je Republika Srbija prihvatila, da se besplatna pravna pomoć garantuje određenim grupama građanki i građana. Potrebno je uzeti u obzir obaveze preuzete prihvatanjem međunarodnih ugovora (zakon mora da obuhvati sve korisničke grupe u skladu sa međunarodnim ugovorima).
- **Predviđeno je donošenje velikog broja podzakonskih akata uz zakon,** što može usporiti i/ili sprečiti primenu zakona.
- **Rodno neosetljiv jezik.**

Predstavnice nadležnih ministarstava su se delimično složile sa ukazanim problemima u vezi sa nacrtom zakona i predloženim rešenjima, ali je utisak organizacija civilnog društva da ne postoji suštinsko razumevanje oko temeljnih pitanja koja treba promeniti.

Učesnice/i okruglog stola su predložile/i aktivnosti za dalji proces lobiranja:

- Organizacije civilnog društva treba da nastave diskusiju sa donosiocima odluka kako bi se došlo do prihvatljivog nacrta zakona. U tom smislu treba mobilisati svu zainteresovanu javnost, međunarodne organizacije, te iskoristiti potencijal narodnih poslanica i poslanika, kako bi se sagledale sve perspektive i došlo do prihvatljivog zakonskog rešenja.
- Pitanje besplatne pravne pomoći treba sagledati u korelaciji sa otvaranjem poglavlja 23 u procesu pristupanja Evropskoj uniji i u korelaciji sa činjenicom da Republika Srbija ima obavezu izveštavanja prema međunarodnim ugovorima, uključujući i poseban izveštaj koji će se 2015. godine podnositi CEDAW komitetu o pitanjima nasilja prema ženama.
- Neophodno je proveriti rešenja i iskustva susednih država (Hrvatske i Slovenije), kao i drugih EU država, u vezi sa legislativom i sistemom pružanja besplatne pravne pomoći. Ključna pitanja u ovom zakonu treba postaviti tako da odražavaju realnost i da odgovaraju na zahteve racionalnosti, funkcionalnosti i održivosti, ali i na principe ljudskih prava, pravednosti i pravičnosti.
- Potrebno je finansijsku analizu održivosti, koju izrađuje Svestka banka, učiniti javno dostupnom i organizovati diskusiju u vezi sa ovim aspektom zakona.